

**Kolarin kunnan arviointikertomus
vuodelta 2018**

Tarkastuslautakunta 24.5.2019

Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Kuntalain 121 pykälän mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat ja arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet sekä huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Valtuuston valitsemana tarkastuslautakuntana tilikauden 2018 aikana ovat toimineet:

Varsinainen jäsen

Kontinen Reijo pj.
Ylinampa Janne vpj (-6.11.2018)
Vesa Kaulanen vpj (6.11.2018-)
Keskitalo Anna-Liisa
Eija Koivumaa (-26.2.2019)
Äkäslompolo Marja (26.2.2019-)
Palovaara Pertti

Henkilökohtainen varajäsen

Vaattovaara Martti
Killi Markus
Komulainen Satu
Harju Arja (-26.2.2019)
Karakko Aila (26.2.2019-)
Rundgren Oiva

Kolarin kunnan tilintarkastusyhteisönä on toiminut BDO Audiator Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on Antero Hyvärinen JHT, HT vuoden 2018 loppuun ja hänen jälkeensä Risto Hyvönen JHT, HT. Vastuunalaiset tilintarkastajat ovat toimineet myös tarkastuslautakunnan sihteereinä.

Arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunta teki itselleen koko valtuustokauden mittaisen tarkastussuunnitelman, jota on seurattu ja tarkennettu vuositasolla

Lautakunta on arviointivuoden aikana seurannut muiden lautakuntien valtuuston ja kunnanhallituksen päätöksiä. Se on perehtynyt toiminta- ja taloussuunnitelmaan sekä vuoden 2018 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Lautakunta on saanut informaatiota tilintarkastajan suorittamista tarkastuksista. Lisäksi on kuultu kunnan johtavia viranhaltijoita, palveluvastavia ja luottamusmiehiä. Lautakunta on pitänyt kuusi kokousta arviointikauden aikana.

Koska tilinpäätös ja arviointikertomus muodostavat yhdessä tutkittavan kokonaisuuden, ei tilinpäätöksen tietoja ole toistettu arviointikertomuksessa. Tässä arviointikertomuksessa lautakunta nostaa esiin oleellisia asioita, joihin toivottavasti jatkossa kiinnitetään erityistä huomiota.

Edellisen vuoden arviointikertomuksen käsittely

Edellisen vuoden arviointikertomus on merkitty tiedoksi valtuustossa 11.6.2018. Valtuuston pyytämiin selityksiin on saatu vastineet, kunnanhallituksen vastine ja lautakuntien kannanotot arviointikertomukseen on saatettu valtuuston tiedoksi 11.9.2018. Tarkastuslautakunnan esille nostamia asioita on luvattu parantaa.

Edellisessä arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta nosti esille mm. investointien toteutumisen, sisäisen valvonnan, strategian jalkauttamisen ja sisäilmaongelmat. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan henkilöstön vaihtoon liittyviin riskeihin on syytä kiinnittää huomiota. Muilta osin aikaisempiin havaintoihin palataan tarpeen mukaan arviointikertomuksessa myöhemmin.

Strategiset tavoitteet

Edellisessä arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta korosti strategian jalkauttamisen merkitystä. Toimintakertomuksessa strategiaa on käsitelty vain kunnanjohtajan katsauksessa, jossa todetaan, että jalkauttamisen eteen on tehtävä työtä. Strategian helpoimmin mutta hitaasti mitattava tavoite on 500 uutta työpaikkaa vuoteen 2025 mennessä, mikä tarkoittaa yli 60 työpaikkaa vuodessa. Viimeisimmät viralliset tiedot työpaikkojen määrästä ovat vuodelta 2016. Ko. tiedon mukaan edeltävän viiden vuoden aikana työpaikkoja tuli lisää keskimäärin 2,4 vuodessa. Toimintakertomuksen mukaan 2018 uusia yrityksiä perustettiin 24 ja toimipaikkojen lisäys oli 42.

Yleistä kehitystä kuvaavista indikaattoreista väestä väheni 20 henkilöllä edellisestä vuodesta ja työttömyysaste kehittyi seuraavasti

Työttömyysaste	2017	2018	muutos
Kolari	15,2	13,0	-2,2
Lapin ely	14,1	11,9	-2,2
Koko maa	11,5	9,7	-1,8

Työttömyysaste oli Kolarissa keskimääräistä suurempi ja työttömyys parantui vähän keskimääräistä hitaammin.

Hallinto ja elinkeinot

Hallintopalveluissa oli lukuisia tavoitteita, joiden toteutumisen mittarina oli k/e eli toiminta on tehty tai sitä ei ole tehty. Useissa tavoitteissa vastauksena oli, että asia on toteutumassa vuoden 2019 aikana.

Vuonna 2018 Kolarin elinkeinotoiminnassa on panostettu uutta liiketoimintaa synnyttäviin hankkeisiin. Nämä hankkeet liittyvät kunnan tavoitteeseen 500 uudesta työpaikasta 2025 mennessä. EU hankkeisiin käytettiin yhteensä 442

t€ (edellisenä vuonna 246 t€, kasvu 80 %). Tukien jälkeen kunnan omaksi panostukseksi jäi 67 t€ (48 t€).

Suurin yksittäinen hanke on Pasmajärven yhteismetsän hallinnoima Tirrovoimaa-hanke, jonka tarkoituksena on muuttaa Tirroniemen leirikeskus kansainvälisten matkailijoiden korkeatasoiseksi luontomatkailukohteeksi. Lähiruoka- ja luonnontuotteet ovat olleet kolmen toisiinsa liittyvän hankkeen keskiössä. Tavoitteena on löytää yrityksille väyliä saattaa Kolarin metsien aarteet kansainvälisille markkinoille. Kalastusmatkailun kehittämishankkeessa markkinoidaan Tornion- ja Muonionjokea kalastusmatkakohteena kansainvälisille matkailijoille. Kylien kehittämis- ja investointihankkeessa on kartoitettu ja kehitetty Kolarin 16 kylän valmiuksia tuottaa matkailupalveluita.

Merkittävä panostaminen hankkeisiin osoittaa osaltaan, että työpaikkoja pyritään lisäämään. Hankkeiden vaikuttavuutta on myös aiheellista arvioida.

Edellisvuoden tapaan tarkastuslautakunta on huolissaan myös kunnan tärkeimmän resurssin, luonnon hyödyntämisen, merkityksestä tavoitteiden saavuttamisessa. Niinpä elinkeinojen monipuolistamisen riskejä tulee arvioida kattavasti.

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimi on suurin tehtäväalue budjetiltaan ja henkilökunnaltaan. Noin puolet tavoitteista on saatu toteutettua, loput tavoitteista eivät ole toteutuneet tai niiden toteutumista ei voi arvioida. Oman toiminnan määrärahat ylittyivät lähes 400 t€ (noin 4 %) ja erikoissairaanhoidossa määrärahat alittuivat yli 400 t€. Suurimmat ylitykset olivat ikääntyneiden palveluissa ja terveydenhuollon avohoidossa.

Ikääntyneiden palvelut nousivat tarkastuslautakunnan arviointikohteeksi vuoden alussa valtakunnallisesti esiin nousseiden, lähinnä yksityisiin palvelutuottajiin liittyvien puutteiden perusteella.

Vanhuspalveluita Kolarin kunnan perustusvan toimialalla on kotipalvelussa, palvelukoti Tannassa ja vuodeosastolla. Ostopalveluna vanhusten asumispalvelua ostetaan perhehoidon yksiköstä Onnelasta. Tukipalvelut tuottavat myös palveluja vanhuksille ruoka- ja siivouspalveluita.

Edellisenä vuonna nousivat esille sisäilmaongelmat mm. palvelukoti Tannassa. Sisäilmaongelmat ovat tehtyjen selvitysten perusteella arvioitua suuremmat ja peruskorjaus on tarpeen. Myös Avin tarkastuksessa on tullut esille valaistuksen liittyviä puutteita. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaa asian korjaamiseksi on aiheellista ryhtyä toimenpiteisiin

Tavoitteista palveluseteli oli otettu käyttöön. Määrärahat ikääntyneiden palveluissa ylittyivät asumispalveluissa 223 t€ (tot. aste 121 %) ja kotihoidossa 103 t€ (108,7 %). Toimintakatteen kasvu edellisestä vuodesta oli yli 20 %.

Ikääntyneiden määrä on kasvamassa Kolarissa. Lapin liiton selvityksen mukaan vuonna 2025 ikääntyneiden palveluasumispaikkoja tarvitaan lisää 14 olettaessa että nykytilanteen mukaisesti edelleen 7 % asuu palveluasunnoissa.

Tannassa hoitajamitoitus on 0,67, mikä vastaa lähes keskusteluissa esille nousutta minimitavoitetta, 0,7.

Kolarin kunnan palvelurakennetta on tarkasteltu seuraavassa taulukossa

Laatusuosituksen mukaiset indikaattorit	Kolari 2016	Kolari 2017	koko maa	Lappi
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	7,1	6,5	7,5	8,4
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	92,7	93,2	91,1	90,1
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	7,8	9,8	4,8	6,7
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	11,5	13,1	11,3	12,3
Terveyskeskusten 75 vuotta täyttäneet pitkäaikaisasiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	0	0	0,2	0,7
Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 75 vuotta täyttäneet 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	0	0	1,3	1,5

Palvelurakenne on valtakunnallisten suositusten mukainen.

Esimerkillisesti järjestettyjä asioita ikääntyneiden palveluissa toimialan oman käsityksen mukaan ovat mm. monialainen yhteistyö eri yksiköiden välillä, perhepalaverit ja saattohoidon kehittäminen. Suurimpia haasteita ovat haastavien, nopeasti arviota ja apua tarvitsevien kotihoidon asiakkaiden hoito, yöhälytysten hoito kustannustehokkaasti ja esimiestyön riittävyys.

Sivistystoimi

Sivistystoimen talousarviossa esitetyt tavoitteet (mittari) ja toimintakertomuksessa esitetty toteuma käsittelevät osittain eri asioita.

Valtakunnallisesti peruskoulun eriarvoisuus on lisääntynyt vasta tehdyn kattavan kuntakyselyn mukaan. Kolarin kunta panostaa perusopetukseen

kaikkiaan keskimääräistä enemmän. Määrällisesti näin voidaan todeta sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen osalta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että opettaja- ja muu henkilökuntatilanne Kolarissa on hyvä ja yhteistyö kasvatusyksikköjen sisällä sekä vanhempien välillä on pääsääntöisesti toimiva.

Henkilökunnan osaamisen kehittäminen ja uudet toimintamallit ovat valtakunnallisten suunnitelmien mukaan keskeisiä kehittämisen kohteita yhtä lailla varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa kuin koko toisen asteen koulutuksessa. Tästä syystä ne ovat myös kuntien keskeisiä tehtäviä.

Peruskoulun ja lukion opetuksessa pyritään avautumaan ulospäin, mutta luokkaopetus on edelleen tärkeä, koska nuoret tarvitsevat opettajan ohjausta, sillä nuoren kyky keskittyä oleelliseen on vielä rajallinen.

Yhteistyö peruskoulun ja lukion välillä on laajentunut ja syventynyt ja se näkyy mm. yhteisten aineenopettajien työssä, oppilaiden välisessä kanssakäymisessä, hankkeissa ja projekteissa.

Peruskoulussa yhtenäinen perusopetus toteutuu, sillä sisäiseen yhtenäisyyteen pyritään aktiivisesti. Hallinnollisesti ja sisäisestikin päävastuu on yhteisellä perusopetuksen rehtorilla. Haasteena on tosin ollut rehtorien nopea vaihtuminen, joka ymmärrettävästi tuo omat haasteensa.

Opettajatilanne Kolarissa on hyvä. Lähes kaikissa viroissa (96 %) on pätevät opettajat, myös erityisopettajien viroissa. Perusopetuksen oppilasmäärä on kasvussa. Oppilaita perusopetuksessa on n. 400. Kasvussa ovat myös pidentyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat oppilaat, samoin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on kasvussa. Mielenkiintoinen yksityiskohta kuulla oli se, että rehtorin mukaan ”raittius on muoti-ilmiö”, tupakointia ei juuri ole, mutta nuuska näyttölee osaansa myös peruskoulussa.

Lukion oppilasmäärä on myös nousussa. Tällä hetkellä lukiossa on 44 oppilasta. Lukion rehtorin mukaan kiusaaminen lukiossa on todettu ”nollaksi”, eikä tänä lukuvuonna ole ollut yhtään keskeyttämistapausta. Työhyvinvointi koko henkilökunnalla ja oppilailla on ollut hyvä, samoin työmotivaatio. Tämä pitää paikkansa kaikilla sivistystoimen osastoilla. Mainittakoon, että varhaiskasvatuksessa tehtiin asiakastytyväisyyskysely ja lukiolla hyvinvointikysely, jotka molemmat tukevat tuota arviointia.

Suurimmat ongelmat koulutuksen osalta ovat tilakysymyksissä, lähinnä Kolarin peruskoulun ja lukion rakennuksissa. Molemmat kiinteistöt ovat joko uudistamisen tai suuren perusparannuksen tarpeessa mahdollisimman nopeasti. Odottaminen saattaa lisätä monella muotoa lisäkustannuksia, esim. lukiolla tulevaisuudessa tarvitaan uusia asennettavia laitteita - ei vain ole tietoa, minne niitä asennetaan. Lukion uudistuva opetussuunnitelma asettaa koulul-

le vaatimuksia. Vaikkapa ylioppilaskoe, joka on valtakunnallinen koe, on toteutettava samalla tavalla kaikkialla. Suureen jälkeen jääntiin ei ole vara.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että koulujen kuntoa ja etenkin sisäilmaa tarkkaillaan säännöllisesti määräajoin ja näin taataan oppilaille ja henkilökunnalle terveellinen ja toimiva oppimis- ja työympäristö.

Avoin tiedottaminen ”missä mennään” on tärkeää. Mikään ei ole pahempaa kuin epätietoisuus perusasioissa. Sekin on tiedottamista, että kerrotaan ettei ole tiedottamista!

Kaiken kaikkiaan sivistystoimen osa-alueet täydentävät hyvin toisiaan ja toimivat vuorovaikutteisesti, minkä tarkastuslautakunta mielihyvin toteaa.

Tekninen toimi

Teknisen toimen organisaatiomuutos suunnitelmissa sekä kunnan kiinteistöstrategian valmistelussa toteutetaan kunnan strategiaa. Vuonna 2018 valmistuneen kiinteistöstrategian täytäntöönpano on etenemässä. Lähitulevaisuudessa koulukiinteistöjen kunto tulee olemaan iso haaste ja samalla investoinnin menoeränä huomattavan suuri.

Tiedottaminen teknisen toimen asioista on lisääntynyt. Muun muassa jätehuoltoon liittyvää tiedottamista on lisätty ja tarkastuslautakunta pitää sitä hyvänä asiana. Muovin keräys on käynnistetty ja sitä varten hankittu muovipuristin. Kuntastrategian toteutumista voidaan totuttaa pieninkin toimenpitein. Kirkonkylän yleisilmettä ja viihtyvyyttä kohennettiin raivauksin ja kukka- ja pensas istutuksin. Tästä on tullut hyvää palautetta. Lisäksi tehtiin maiseman hoitosuunnitelma Sport Resort Ylläksen alueelle.

Arvio investointien toteutumisesta

Investointimenoihin varattiin alun perin 1 491 t€, josta heikon toteutumisas-teen johdosta vähennettiin 478 t€. Tämä johtui useista henkilömuutoksista vuoden 2018 aikana, joilla oli vaikutuksia resursseihin. Tämän jälkeen talousarviossa oli varattu investointeihin 1013 t€, ja toteutuma on 1698 t€ eli ylitystä on 685 t€. Ylitys johtuu siitä, että valtuuston päättämiin Kolarin vuokra-asuntojen osakesijoitukseen ei varattu samalla määrärahaa. Ko. sijoitus katettiin antolainojen lyhennyksellä. Varsinaisista investointimäärärahoista jäi toteutumatta noin 268 t€. Investointien toteutumisen seuranta on edellisen arviointikertomuksen perusteella luvattu parantaa.

Arvio kuntakonsernin ja tytäryhtiöiden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Konsernin merkitys kuntien vertailussa on kasvanut. Seuraavassa taulukossa on vertailtu konsernin tunnuslukuja.

Kuntakonsernin taloudellisia tunnuslukuja 2017	Kolari	2-5000 asunnat	Lappi	Koko maa
Toimintakate, €/as.	-5 990	-6 013	-5 673	-4 731
Vuosikate, €/as.	1 367	753	965	1 077
Vuosikate %:a poistoista	168	133	136	143
Investointien tulorahoitus, %	86	87	108	83
Toiminnan ja invest. rahavirta, €/as.	-59	15	148	-74
Kassan riittävyys, pv	31	42	40	45
Omavaraisuusaste, %	51,0	44,0	44,7	44,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	54,1	49,1	62,3	78,7
Lainakanta, €/as.	2 857	4 296	4 636	6 299
Kertynyt yli-/alijäämä, €/as.	3 184	1 515	2 087	2 254

Keskeiset tunnusluvut ovat Kolarissa vertailuryhmiä paremmat.

Kolarin Vuokra-asunnoissa on syntynyt korjausvelkaa hyvin pitkällä aikavälillä. Lautakunnan käsityksen mukaan on tarpeen laatia suunnitelma korjausvelan korjaamiseksi ja rahoittamiseksi säällisessä ajassa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Henkilöstöriskien kannalta on tärkeää, että avainhenkilöiden vaihtumisen yhteydessä turvataan tiedon siirtyminen esimerkiksi päällekkäisyydellä.

Keskeisimmät havainnot ja kehittämissuositukset

Taloudellisesti kulunut vuosi oli hyvä, toteutumat olivat kokonaisuutena tavoiteltua paremmat, vaikka edelliseen vuoteen verrattuna tuloslaskelman tunnusluvuissa tapahtui heikkenemistä. Taseen tunnusluvut olivat edellisvuotta parempia.

Sairauspoissaolot henkilöä kohti kasvoivat 10,9 päivästä 15,5 päivään. Tar kastuslautakunnan käsityksen on tarpeen tehdä selvitys syistä.

Kolarissa on keskusteltu työpaikkakiusaamisesta. Kehityskeskusteluissa on aiheellista ottaa asia esille ja korostaa työnantajan ja työntekijän vastuuta työrauhan säilymisestä.

Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2018 valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista ja suosituksista vastaukset hallintokunnilta syyskuun loppuun mennessä ja ne tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Tilintarkastaja on esittänyt 2018 vuoden tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille.

Allekirjoitukset

Kolarin tarkastuslautakunta

Kolarissa 24.5.2019

Reijo Kontinen, pj

Anna-Liisa Keskitalo

Marja Äkäslompolo

Pertti Palovaara